

Câteva relații ecologice a protecției naturii

Kiss András

Abstract

Some raports of the nature protection with the ecology: The author limits and anylises the negative actions of the human society over the natural ecosystems. He presents the principles, the objectives and the specific methods of ecological research without which the nature protection cannot be conceived nowadays. The international collaboration, the introduction of the regional and global interpretation, the permanent monitoring of the natural system health, the fight against the environment pollution, the development of the ecological education and the propaganda are considered by the author as being the specific features of some new realities of the nature protection.

Abordarea problemei

Se poate stabili pe o parte, că ecosistemele pot fi considera, ca unitățile funcționale fundamentale a biosferei. Ele exprimă esența, sinteza interacțiunii în timp și spațiu a speciilor cu mediul lor ambiental. Structura lor complicată se modelează prin procese de transformări continuu. In mod obligatoriu, dezvoltarea este direcționată dinspre factorii structurali cu număr mic (număr mic de specii) către nivele mai complexe de organizare (număr mare de specii). Aceasta este apariția și evaluarea diversității biologice propriu-zisă, care în cursul evoluării sale reflectă și anumite inegalități, adică printre modulele sistemului există diferite tendințe de dezvoltare și de diversificare. Imbogățirea structurală a sistemelor naturale tinde înspre un stadiu final, așa numit stare de echilibru dinamic, în care structura atinge nivelul cel mai complet, cel mai complex.

Iar pe cealaltă parte, se poate constata că prin interacțiunea speciilor componente cu mediul lor, posibilitățile de viață a habitatelor se schimbă cu caracter permanent, asigurând puțință de participare în sistem a speciilor noi, prin succesiune. Acest fenomen are loc până când rezervele biologice (cele genetice și cele ecologice) scad sub limita opimă și sistemul se prăbușește, cedându-i locul în mod spontan unui alt sistem, unde peisajul, compoziția cantitativă și calitativă a speciilor, sistemele de conexiune, productivitatea, nivelul energetic etc. poate să devine complet diferite.

Schimbările și succedările ecosistemelor poate să fie provocate de factori constanți și întâmplători. In afara factorilor abiotici, în cazul nostru atribuim atenție în deosebi factorilor biotice. Sistemul de relații intra- și interspecifice a speciilor garantează dinamica ecosistemelor în spațiu, apoi în timp (de ex. expansiune, regresie). Tot mai puternice sunt efectele antropice, ceea ce până în prezent are o conjunctură dialectică și istorică (de dezvoltare) specifică.

Cu toate strădaniile științifice, se poate enunța și acuma, că omenirea are o relație iresponsabilă față de schimbările provocate de ea însăși, fără să fi avut în vedere urmările profunde ale intervențiilor sale. Este adevărat, că acestea în complexitatea lor, apar tardiv, după ani și ani.

În natura înconjurătoare, datorită exploatării intensive, sistemele biologice sunt supuse în mod constant efectului tot mai crescând de stres, până când colapsează mecanismele de autogenerare și de autoreglare. Apare în mod regretabil efectul lui Newcomb (1986), conform căruia fenomenele distructive deja pornite pot altera și submina stabilitatea sistemului în mod aproape automat.

Acest fenomen, care pe parcurs influențează funcționarea a celor mai diferite sisteme și substructuri, precum și societatea umană, a cărei relație cu ecosfera împinge către o fază neechilibrată, poate să difere de la caracterul local până la cel general.

Formulând altfel: în realitatea dintre societatea umană și sistemele naturale, există mai mulți factori generatori de tensiuni. Dacă considerăm societatea umană o substructură a biosferei (ecosferei), făcând parte organică din aceasta, nu poate să se sustragă de sub efectele legiilor caracteristice sistemelor vii.

În cursul activității lor, prin materie, energie și informație, oameni (pot să) ajung(ă) în contact cu cele mai variate, cele mai diversificate sisteme naturale. Față de biocenozele din natură, acest fenomen în societățile umane poate fi caracterizat prin trăsături specifice:

- activitatea umană extrage din circuitul natural cantități mari de materie și energie, de regulă mai multă, decât capacitatea de regenerare a ecosistemelor;
- în majoritatea cazurilor, rejectează produse artificiale, otrăvuri, produse finale, pentru reprimirea și neutralizarea lor, natura posedă numai capacități limitate;
- produce în mediu sisteme artificiale, fără a cunoaște capacitatea de suportare a mediului, sau să recunoască limitele naturale a dezvoltării acestor sisteme;
- de obicei din activitatea ei lipsește, sau nu este la nivelul necesar controlul social, autocontrolul, care ar asigura concordanța fluctuației și transferului de materie și de energie între cele două sisteme.

Restabilirea echilibrului are două posibilități de bază.

Dintre acestea, una este protecția naturii, care de fapt este concomitent și protecția materiilor prime și a surselor de energie, de asemenea și a sistemelor, care garantează susținerea acestora. În cea din urmă, se acordă atenție tendinței, care intenționează să utilizeze în modul cel mai rațional tot mai scăzîndele sursele naturale de energie.

În ambele cazuri, numai în cunoștința legilor ecologiei și aplicîndu-le acestea putem proceda în mod profesional. Una dintre condițiile de bază ale acesteia este cercetarea sistematică, educația și învățămîntul ecologic, ca după parcurgerea unei perioade, se poate conta cu o conștiință ecologică acționînd la nivelul întregii societăți.

În diferite țări, aceasta cerință există la diverse nivele, din acest motiv scopul protecției naturii, organizarea și exercitarea acestuia în viața societăților umane, poate să îmbrace diferite aspecte.

Rămîne totuși un fapt stabilit, că deocamdată se poate ajunge la pauperizarea treptată a biodiversității, simplificarea diversității a rezervelor genetice și ecologice, la nivelele diferite ale biosferei, datorită organizării și modului de viață a societății. Uniformizarea genetică și ecologică este un fenomen ce se întărește zilnic. Aici se cere sirul lung al exemplurilor, fie din sfera animalelor domestice și a plantelor cultivate avînd productivitate ridicată, fie din cadrul viețuitoarelor natura sălbatică. (Din păcate, a dispărut definitiv și forma arhaică a multor rase și soiuri naturale, în acest fel valorosul material genetic de bază nu mai este reutilizabil!).

Toate acestea trebuie să fie luate în considerație și de către protecția naturii, ca după desemnarea înțeleaptă și cântărită a scopurilor, trebuie să organizeze protecția, cadrul juridic, supravegherea activă, popularizarea, cercetarea cu caracter permanent. Toate acestea pentru scăderea, în final pentru eliminarea presiunii antropice.

În zilele noastre, obiective de protejat sunt părțile izolate ale ecosistemelor naturale (parcuri naționale, zone protejate cu caracter local, specii rare etc.).

În cadrul modului de gândire și organizării regionale, se reliefează tot mai puternic tendințele de globalizare a stăruințelor pentru protecția naturii prin colaborări internaționale. Aici izolarea subiectului, delimitarea lor cu precizie, nu mai este scopul primordial. Devine important păstrarea biotopilor diferite, dar limitrofe. Aceasta se poate realiza numai prin protecția globală și supravegherea viețuitoarelor respective.

Evidențarea stării ecosistemelor se poate concepe numai prin cercetări neîntrerupte, în sistemul monitorinului ecologic și genetic. Aceasta este compatibilă și cu sistemele similare de informatică internațională, deci poate să fie considerat ca un nivel calitativ superior (tehnicele și viziunile organizatorice amănunțite aici nu le vom aborda).

Nu putem omite faptul, că nici o activitate umană, deci nici protecția mediului, nu poate să se lipsească de cunoașterea distrugerii mediului, a populației, prevenirea și combaterea lor. Degradarea sistemelor naturale, prin poluarea lor, nu cunoaște granițele politice, din acest motiv și în acest caz cea mai corectă atitudine este tendința spre o abordare globală. O problemă de poluare cu caracter local nici nu există (este relativă), fiindcă lanțurile trofice care conduc spre altele, pot fi afectate și în termen scurt. Numărul mare a organizațiilor internaționale și de cea a protecției naturii sugerează, că un consens în privința esenței problemelor, la nivelul sistemelor de relații, a colaborărilor și a actelor normative există.

Cunoscând grijile locale și generale, propunem reevaluarea periodică a concepțiilor și modalităților de protecția mediului, ecologizarea acestora, fiindcă și pe plan mondial există prea puține situații, când cercetătorii, factorii de decizie, ca și utilizatorii au reușit să ajungă în privința interacțiunii societăților umane și a sistemelor ecologice la o înțelegere integrată și interdisciplinară.

Urmând dezvoltarea economică și demografică, deja după al doilea război mondial a devenit evident promovarea economiștilor, care au făcut rabat legislațiilor ecologice în interesul unei dezvoltării economice semnificative. Ecologia a fost neglijată chiar și de către învățământul. Pe nivel mondial, se simte necesitatea unei solidarizării intelectuale în privința ecologiei, economiei și educației, în ideea păstrării echilibrului ecosistemelor naturale, a biodiversității. În protecția mediului, practica joacă un rolul cel mai important.

Author address:

Kiss András
Bánáti Múzeum
RO-1900 Temesvár
Str. Ofcea 5.